

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Андрей Андреев, ИФ, ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“, член на научно жури заповед РД – 38 – 102/23. 02. 2023 г.

относно: представен дисертационен труд от докторант Ивета Драгомирова Косева, на тема: „Далмация във венецианско-руските отношения през XVIII век“ за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ в област на висшето образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.2. История и археология.

Ивета Драгомирова Косева е редовен докторант в ИФ на СУ „Св. Климент Охридски“, с научен ръководител проф. дин Иван Първев. Тя владее английски и италиански език, специализирала е в Пиза, Италия. Това е способствало за написването на дисертационния труд. Колегата И. Косева представя докторска дисертация на тема: „Далмация във венецианско-руските отношения през XVIII век.“ Самото поставяне на темата представлява предизвикателство пред дисертанта. Въпросът не е разглеждан конкретно, с акцент върху Далмация, в историческата наука. Проблемът присъства при изследвания на отношенията между Венеция и Русия, най-вече в руската и италианска историография. Тук именно можем да видим първи приносен момент.

Структурата на представената дисертация е стандартна, съдържаща увод, три глави (разделени на параграфи), заключение и списък на използваните източници и литература. Тази структура изцяло съответства на

поставените от автора цели. Представен е подробен и коректен историографски преглед, свидетелстващ за доброто познаване на научните постижения по проблема. Ясно са формулирани целите и методологията на изследването.

И. Косева изследва един критичен период за Венеция. Това е времето когато републиката губи своето влияние в европейската политика. Това налага придържане към политиката на строг неутралитет. Авторът отчита силният натиск от страна на Хабсбургите и постепенното попадане на Венеция в австрийска орбита. Реални са опасенията и от конфликт с Османската империя, а Венеция граничи и с двете по-силни от нея държави. За излизане от тази ситуация венецианските първенци отделят важно място на Далмация – икономически и политическо. Тук се появява спецификата на местното население – православни християни, към чиито права има ясно отношение Русия. Партньорството между двете държави е сложно. В Русия протичат обратните на Венеция процеси. През XVIII век руската държава се превръща в империя и огромен фактор в Европа. Тя се позиционира като основен противник на Османската империя и претендира за ролята на лидер и покровител на православно население на Балканите, Светите земи и Австрия. Успехите във войните на Екатерина II закрепява и дипломатически нейните претенции. Това определя и отношението ѝ към Далмация.

Докторантът чудесно познава международните отношения през разглеждания период. Изложението започва с политиката на император Петър I по отношение на православно население на Балканския полуостров и в частност към Западните Балкани. Точно са представени славяни от региона, които постъпват на руска служба, като Сава Рагузински и др., които са дипломати, хора събиращи информация за Русия, осъществяващи контакти с архиереи от Православния изток, например патриарх Доситей Йерусалимски.

Един от акцентите в дисертацията са 50-60 те години на XVIII век, когато православна Далмация е в центъра на руско-венецианските отношения. Тук се разглежда също изселването на сърби от Хабсбургската империя, както и на православни от Далмация в Русия. Проследена е и активната дейност на епископ Симеон Кончаревич в защита на православието в Далмация.

Цялата трета глава (логично) разглежда отношенията между Венеция и Русия при управлението на императрица Екатерина II. Това е периодът на най-активната руска политика към Балканския полуостров. Успехите на войните срещу Османската империя и договорите сред тях дават на Русия статут на покровител на православните християни в османската държава. Това е най-големият политически пробив на Русия по Източния въпрос през XVIII век. Тя има възможност за непрекъсната намеса и натиск върху Високата порта. Това се разпростира върху всички балкански територии населени с православни християни. С Венеция дълго време продължават преговори за сключване на търговско споразумение (1761-1768), които не завършват с договор. Добре са представени руските планове за политическа хегемония и мястото на Венеция и Далмация в тях. Едновременно с това, докторантът анализира и идеите за възраждане на морската мощ на Венеция и мястото на Далмация за постигане на тази цел. Периодът е условно разделен на две части – по Далмация и Венеция по време на руско-турските войни и съдбата на венецианска Далмация през последната четвърт на XVIII век.

Необходимо е да се отбележи приносният характер на представената дисертация. Самото представяне на темата за венецианска Далмация през XVIII век и отношенията на Венеция с Русия, като самостоятелно изследване, а не само в рамките на руско-венецианските отношения заслужава адмирации. Необходимо е проучване на голям брой източници и литература, тяхната интерпретация. Авторът дава своя позиция и трактовка на събитията.

От съществено значение е изясняването на религиозния конфликт в Далмация и неговото решаване под влиянието на външни фактори. При преговорите за търговски договор между Русия и Венеция, първата обвързва споразумението и с правата на православно население в Далмация. Това е характерно за политиката на Петербург през разглеждания период. Венеция приема руските искания, което води до подобряване на положението на православно население в Далмация.

Професионално е разгледан и оценен „Гръцкият проект“ на Екатерина II и ролята му в политиката на Венеция. След установяването на официални дипломатически отношения през 1782 г., във Венеция се опасяват, че при успешна война на Русия и Австрия срещу Османската империя, части от Далмация могат да попаднат в рамките на планираната Гръцка империя. Управляващите във Венеция считат, че за да избягнат това, търговската република трябва да участва във войната, като това дори можело да доведе до разширяването на венецианските владения на Балканите.

Трудът е написан професионално, четивно, авторът не робува на „псевдонаучен“ стил. Колегата Ивета Русева е представила и три статии по темата на изследване.

Като съвет и препоръка за следващи изследвания може да се отнесе следното: да се обърне внимание на формирането и генезиса на православно идея в Русия. Това става преди XVIII в. Авторът е запознат с това – на с. 36 посочва, че „...Петър I стъпва върху постигнатото от неговия баща.“ Последното е колегиална препоръка и няма за цел да намали достойнствата на представената дисертация.

Заключение: Препоръчвам на Уважаемото научно жури да даде положителна оценка на научната продукция на докторант Ивета Драгомирова

Косева. Изказвам становище, че тя отговаря на всички условия да ѝ бъде присъдена образователната и научна степен “доктор” в област на висшето образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.2. История и археология, за което гласувам.

проф. д-р Андрей Андреев